

I.I.E.S

آیا توافق هسته‌ای می‌تواند منجر به احیای مجدد صنعت نفت و گاز
ایران شود؟

دیدگاهها و تحلیل‌ها

شماره ۲۲

تالیف: محمدصادق جوکار

تهران - خیابان ولیعصر - روبروی پارک ملت -

خیابان سایه - پلاک ۶۵

تلفن: ۲۷۶۴۴۳۲۹ صندوق پستی: ۴۷۵۷-۱۹۳۹۵

آدرس اینترنتی:

energydiplomacy.iies.ac.ir

مقدمه:

موسسه تحقیقاتی وودمکنزی در مورد تاثیر لغو تحریم‌ها بر صنعت نفت و گاز ایران گزارشی را تهیه کرده است که نکات و مسائل مهم آن بررسی و نهایتاً نقد و ارزیابی خواهد شد:

- این گزارش فرض می‌کند که برای تحقق سهم احتمالی ایران در عرضه جهانی نفت و گاز، تحریم‌ها باید لغو شود و شرایط مالی جذابی برای فعالیت شرکت‌های خارجی مورد توافق قرار گیرد.

- گفتگوها بین ایران و گروه ۵+۱ برای کم کردن سطح برنامه هسته‌ای ایران به مراحل پایانی خود رسیده است. اگر توافق تا زمان ضرب‌العجل تعیین شده بین ۳۰ ژوئن تا ۷ ژوئیه بدست آید، احتمالاً تحریم‌های پیچیده بین‌المللی علیه صنایع نفت و گاز ایران لغو می‌شود. به منظور ارزیابی دقیق‌تر پتانسیل عظیم نفتی ایران، فرض می‌شود که توافق حاصل خواهد شد و فرآیند لغو تدریجی تحریم‌ها آغاز شده و نهایتاً تا میانه سال ۲۰۱۶ تحریم‌ها کاملاً لغو خواهد شد.

- صادرات نفت خام ایران بخاطر تحریم‌های جاری نصف شده است اما کشور ایران با دارا بودن جایگاه سوم در ذخایر نفتی جهان، یک منبع کلیدی در عرضه جهانی بعد از ۲۰۲۰ خواهد شد.

امکانات ایران

- ایران از دامنه گسترده‌ای از فرصت‌های مهم نفت و گاز برخوردار می‌باشد که کل زنجیره ارزش این صنعت را از اکتشاف تا پتروشیمی در بر می‌گیرد.

- ایران دارای بزرگترین مجموع ذخایر نفت و گاز در جهان بعد از روسیه و ونزوئلا و بالاتر از ایالات متحده و عربستان سعودی می‌باشد. سه پنجم از کل ذخایر قابل استحصال این کشور تاکنون تولید شده است و ایران یکی از منابع کلیدی عرضه جهانی بعد از ۲۰۲۰ خواهد بود.

- با وجود این که ایران دومین دارنده ذخیره گازی جهان می‌باشد، سهم این کشور از تجارت جهانی گاز کمتر از ۱ درصد است.

تولید نفت:

- ایران می‌تواند تا پایان سال ۲۰۱۷ تولید روزانه نفت خود را تا ۶۰۰ هزار بشکه در روز افزایش دهد که میانگین رشد سالانه آن بصورت زیر خواهد بود:

✓ ۱۲۰ هزار بشکه در روز تا پایان سال ۲۰۱۵

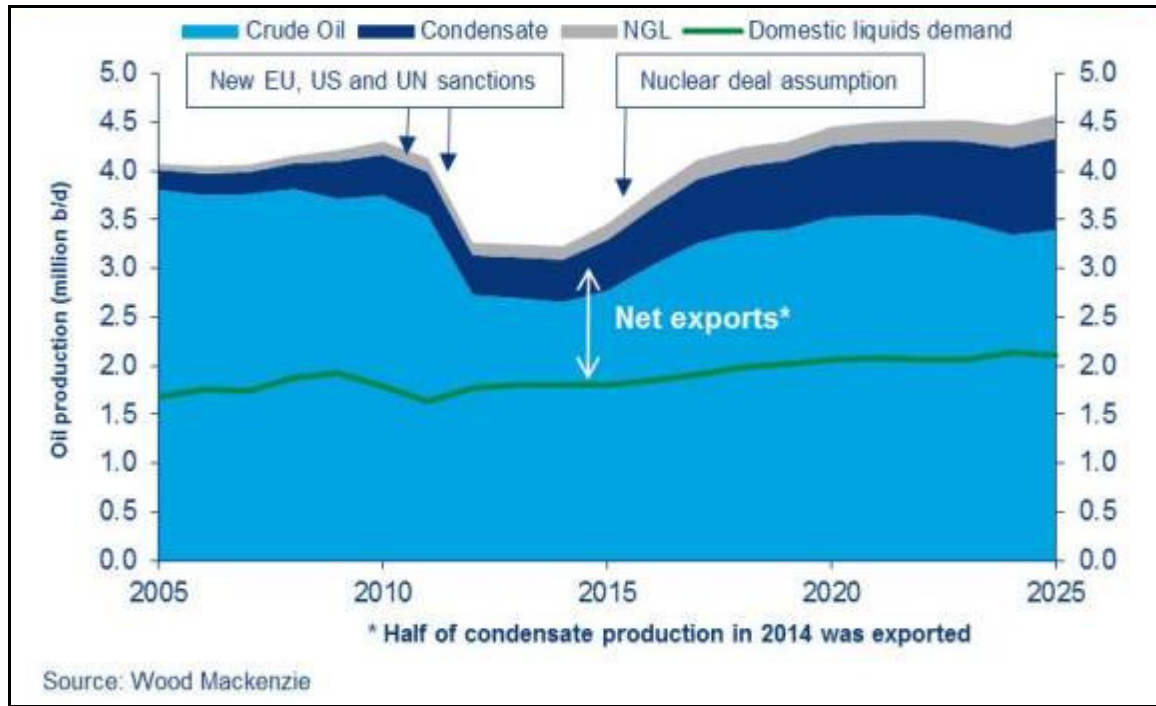
✓ ۲۶۰ هزار بشکه در روز تا پایان سال ۲۰۱۶

✓ ۲۶۰ هزار بشکه در روز تا پایان سال ۲۰۱۷

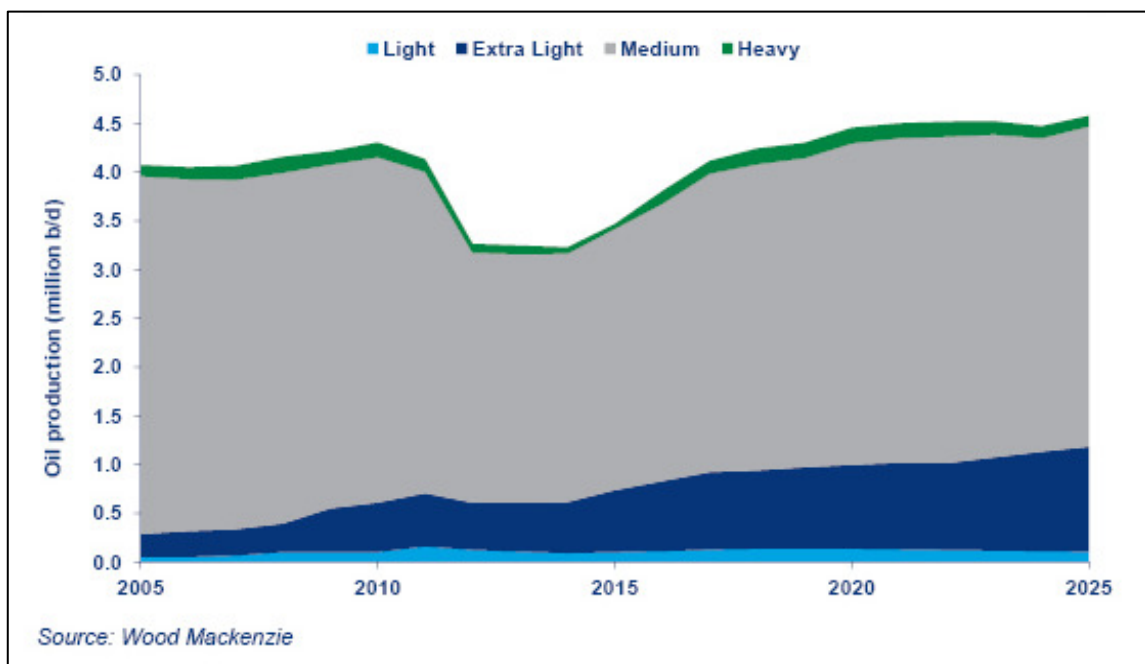
- انتظار نمی‌رود که این میزان رشد تدریجی تولید نفت ایران تاثیر قابل توجهی در کاهش قیمت جهانی نفت داشته باشد.

- انتظار می‌رود که ظرفیت تولید نفت خام ایران از ۲/۷ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۵ به ۳/۴ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۲۰ و در صورت افزایش سرمایه‌گذاری خارجی در بخش بالادستی، به ۴/۴ میلیون بشکه در روز در ۲۰۲۵ برسد.

نمودار ۱. چشم‌انداز تولید نفت ایران

نمودار ۲. ترکیب نفت تولیدی ایران

گاز طبیعی:

- پتانسیل تولید و صادرات گاز طبیعی ایران بسیار عظیم است اما صادرات عمدتاً در بازه زمانی بلندمدت رخ خواهد داد.
- انتظار می‌رود که تولید گاز این کشور به سرعت افزایش یافته و فروش گاز این کشور به علاوه تزریق مجدد از ۱۹۹/۳۵ میلیارد مترمکعب در سال ۲۰۱۵ با افزایش ۲۴ درصدی به ۲۴۸ میلیارد مترمکعب در سال ۲۰۱۷ برسد.
- در بین سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۱۴، پنج فاز پارس جنوبی به بهره‌برداری خواهند رسید که می‌تواند ۶۲ میلیارد مترمکعب در سال به تولید گاز ایران بیفزاید.
- تزریق گاز به میدان نفتی برای افزایش تولید نفت به نسبت صادرات گاز در اولویت ایران خواهد بود.

سرمایه‌گذاری و امور مالی:

- صنعت نفت و گاز ایران به سرمایه‌گذاری خارجی قابل توجه نیازمند است که این امر یک فرصت طلایی برای شرکت‌های نفتی بین‌المللی و شرکت‌های ملی فراهم می‌آورد. احتمالاً فرصت‌های سرمایه‌گذاری گسترده‌ای در بخش بالادستی نظیر توسعه میدان جدید، ازدیاد برداشت و اکتشاف نفت و گاز و همچنین در بخش پایین‌دستی وجود دارد.
- ایران مجبور به ارائه شرایط مالی رقابتی به شرکت‌های خارجی می‌باشد زیرا کشورهای رقیب زیادی هستند که چنین شرایطی را برای شرکت‌های خارجی فراهم کرده‌اند. شرایط قراردادهای جدید ایران در نیمه دوم سال ۲۰۱۵ مشخص خواهد شد و انتظار می‌رود که به نحو قابل ملاحظه‌ای به نسبت قراردادهای بیع متقابل گذشته جذابتر باشد.

بخش پتروشیمی و پایین‌دستی:

- چشم‌انداز بخش پالایشی ایران همچنان نامشخص می‌باشد. هرچند که ایران در گذشته واردکننده بنزین در منطقه بوده اما اکنون به یک کشور خودکفا تبدیل شده است.
- اقدامات و برنامه‌های بخش پتروشیمی ایران به شدت از تحریم‌ها آسیب‌دیده است. در حال حاضر، واحدهای پتروشیمی ایران به شدت با بهره‌وری پایین مواجه هستند اما تولید این کشور می‌تواند در صورت لغو تحریم‌ها با دسترسی به حمایت‌های فن‌آورانه و بازارهای جدید با شیب زیادی افزایش یابد. لغو تحریم‌ها می‌تواند منجر به افزایش تولید ۳ میلیون تن اتیلن و دیگر مشتقات تا سال ۲۰۲۵ گردد.

ارزیابی گزارش:

- گزارش وودمکنزی ضمن برخورداری از برخی نقاط قوت تحلیلی، از برخی موارد ابهام تحلیلی بویژه در مورد پیش‌بینی‌های سیاست‌گذاری در ایران رنج می‌برد. ویژگی‌های اصلی گزارش عبارتند از:
- توجه به ضرورت نیاز به سرمایه و تکنولوژی خارجی برای افزایش ظرفیت و میزان تولید ایران. به عبارت دیگر، لغو تحریم‌ها نه تنها منجر به تسهیل تجارت انرژی ایران می‌گردد بلکه برای توسعه صنعت نفت و گاز ایران ضروری است.

- ورود سرمایه و تکنولوژی خارجی به صنعت نفت ایران در شرایطی که این کشور با رقابت شدید رقبای منطقه‌ای (نظیر کردستان عراق و دولت مرکزی عراق) در جذب سرمایه‌گذاری خارجی روبرو می‌باشد، بی‌شک علاوه بر امنیت سرمایه‌گذاری، نیازمند اصلاحات حقوقی و بهبود فضای کسب و کار و امنیت سرمایه‌گذاری می‌باشد. به سخن دیگر، این گزارش، بهره‌گیری از فرصت‌های دوران احتمالی پساتحریم را منوط به انجام اصلاحات خصوصاً در حوزه‌های اقتصادی و حقوقی، می‌داند.

- این گزارش عمده افزایش ظرفیت تولیدی ایران را مربوط به میعانات و مایعات گازی می‌داند که عمدتاً در روند توسعه فازهای پارس جنوبی حاصل می‌شوند. این گزارش، یا توسعه میادین غرب کارون را به حساب نیاورده و یا فرض کرده است که افزایش تولید از این میادین با کاهش تولید از میادین قدیمی خنثی می‌شود. به همین دلیل، این گزارش قایل به تاثیر قابل توجه لغو تحریم‌ها بر کاهش قیمت جهانی نفت نمی‌باشد. زیرا معتقد است که در کوتاه‌مدت، افزایش تولید نفت ایران شدید نخواهد بود.

- توجه این گزارش بر اهمیت راهبردی گاز طبیعی و مزیت‌های توسعه آن در ایران و چشم‌انداز تولید آن، با تحلیل روندی افزایش جایگاه گاز در قرن حاضر، نکته قابل توجهی است، اما مشخص نیست که این گزارش، بنا به چه تحلیلی نتیجه می‌گیرد که موضوع پیشبرد پروژه تزریق گاز به میادین نفتی نسبت به موضوع صادرات گازی ایران اولویت دارد.

- توجه به ابهام در مورد برنامه‌های ظرفیت‌سازی پالایشی ایران یکی از موارد مهم این گزارش می‌باشد. بخشی از دلایل این ابهام، مشکلات بازاریابی محصولات این پروژه‌های پالایشی است که ممکن است اصل پروژه را با تردید مواجه نماید.

در مجموع، این گزارش لغو تحریم‌ها بر صنعت نفت ایران را در میان و بلندمدت و بعد از سال ۲۰۲۰ می‌داند اما اثرات لغو تحریم‌ها بر تولید و صادرات گاز طبیعی را در کوتاه‌مدت پیش‌بینی می‌کند.